

Київська Русь за часів роздробленості.

Галицько – Волинська держава

Друга пол. XI – сер. XIII ст. – ПЕРІОД
ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ
(занепаду) Київської Русі.

ПЕРІОД ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ

- Згідно із заповітом Ярослава (помер у 1054 р.) КИІВ переходив до старшого сина Ізяслава.
- Решта земель розподілялася за старшинством між іншими синами: Чернігівська земля відійшла до Святослава, Переяславщину отримав третій Ярославич – Всеволод.
- Починає утверджуватись **УДІЛЬНА СИСТЕМА** володіння руськими землями.

ТРІУМВІРАТ ЯРОСЛАВИЧІВ (1054 – 1073 рр.).

- Святослав і Всеволод відмовилися визнати владу старшого брата. У 1054 р. Ізяслав погодився на спільне з братами управління Руссю. Так у Київській Русі з 1054 р. встановилась неznана раніше форма правління.
- Тріумвірат проіснував майже 20 років.

ПРИЧИНИ розпаду тріумвірату:

1. бурхливий розвиток феодалізму, зростання та економічне зміцнення місцевої земельної знаті, породжуючи відцентрові тенденції, підривали його основи.
2. Кожен з тріумвірів був претендентом на першу роль у державі.
3. Значного удару союзу Ярославичів було завдано поразкою руських військ у битві з ПОЛОВЦЯМИ на р. АЛТІ 1068 р.

ПРИЧИНИ розпаду тріумвірату:

- Ця трагічна подія призвела до захоплення кочівниками Переяславщини, **повстання киян** (1068 – 1069 рр.) проти Ізяслава (**викликано** тим, що Ізяслав відмовився залучити киян до боротьби з половцями);
- **Завершилося вигнанням Ізяслава** та різкого загострення суперечностей між тріумвірами.
- Для стабілізації ситуації в державі брати зібралися **1072 р. у Вишгороді** (перший князівський з'їзд – Вишгородський).
- І хоча їм вдалося прийняти важливий спільний документ – загальноруський кодекс юридичних норм «**ПРАВДУ ЯРОСЛАВИЧІВ**» (доповнення до «Руської правди») – це не відновило їхньої колишньої єдності.

Любецький з'їзд – 1097 р.

- В 1097 р. в **ЛЮБЕЧІ** зібрався з'їзд південно-руських князів на чолі з синами Всеволода – Святополком та **Володимиром Мономахом** (**ініціатор** проведення з'їзду), де було проголошено:
    1. **об'єднання сил проти половецької загрози**
    2. закріплено фактичне володіння волостями, що склалося на той час (**ПРИНЦИП ВОТЧИНИ**).
  - *«Пощо ми губимо Руську землю, самі проти себе зваду маючи? А половці землю нашу разносять і раді є, що межі нами війна донині. «Відтепер з'єднаймося в одне серце і обережімо Руськую землю. Кожен хай держить **отчину** свою».*
- «ВОТЧИНА»: землі, що переходять у спадок від батька.**

Володимир Мономах (1113 – 1125 рр.)

- Останнє намагання відновити колишню велич та могутність Київської Русі припадає на князювання **ВОЛОДИМИРА МОНОМАХА** (1113 – 1125 рр.), який зайняв великокнязівський стіл за запрошенням киян.

Роль В. МОНОМАХА в історії:

- Проводив активну законодавчу діяльність – розроблено «УСТАВ» (своєрідне доповнення до «Руської Правди»), який був затверджений – 1113 р. на князівському з’їзді у с. Берестовому, в якому обмежував діяльність лихварів та феодалів, захищав права закупів.
- Володимир Мономах постійно здійснював походи проти половців. Йому вдалося організувати ряд спільних з іншими князями походів:
- Написав знамените „ПОВЧАННЯ ДІТЯМ” («Паче всього убогих не забувайте...»).

ПРИЧИНИ ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ:

- 1) Великі простори держави та етнічна неоднорідність населення. .
- 2) Зростання великого феодалного землеволодіння, утвердження принципу вотчини.
- 3) Відсутність чіткого незмінного механізму спадкоємності князівської влади.
- 4) В силу низки чинників (напади кочівників, зміна торговельних орієнтацій в Європі) – частковий занепад Києва як торгового центру, поява поліцентрії у зовнішній торгівлі.
- 5) Посилення експансії степових кочівників (печенігів, **половців** та ін.).

НАСЛІДКИ ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ

● Негативні:

- посилення відцентрових тенденцій;
- втрата державної єдності;
- соціальна дестабілізація;
- князівські усобиці;
- ослаблення держави на міжнародній арені;
- зниження обороноздатності.

● Позитивні:

- формування великого землеволодіння,
- децентралізація управлінської системи відкрили можливості для
- прискорення розвитку автономних князівств і земель;
- розвиваються міста, культура; відбуваються
- позитивні зміни в сільському господарстві;
- значно зростає численність населення.

КИЇВСЬКА ЗЕМЛЯ

12 березня 1169 р. володимиро-суздальський князь АНДРІЙ БОГОЛЮБСЬКИЙ захопив Київ, учинив жахливий погром та вивіз святині Русі – дзвони, ікони, церковне майно, книги.

ПЕРЕЯСЛАВСЬКЕ КНЯЗІВСТВО

Переяславський князь Володимир Глібович (1169 – 1187) – відзначився успішною боротьбою з половцями.

У 1187 р. князь помер, за свідченням літописця «*за ним же Україна багато потужила*» – **ВПЕРШЕ ВЖИТО ТЕРМІН „УКРАЇНА”**.

ЧЕРНІГІВСЬКЕ КНЯЗІВСТВО

Наприкінці XI ст. за ухвалою Любецького з'їзду князів утворилося **НОВГОРОД-СІВЕРСЬКЕ КНЯЗІВСТВО**.

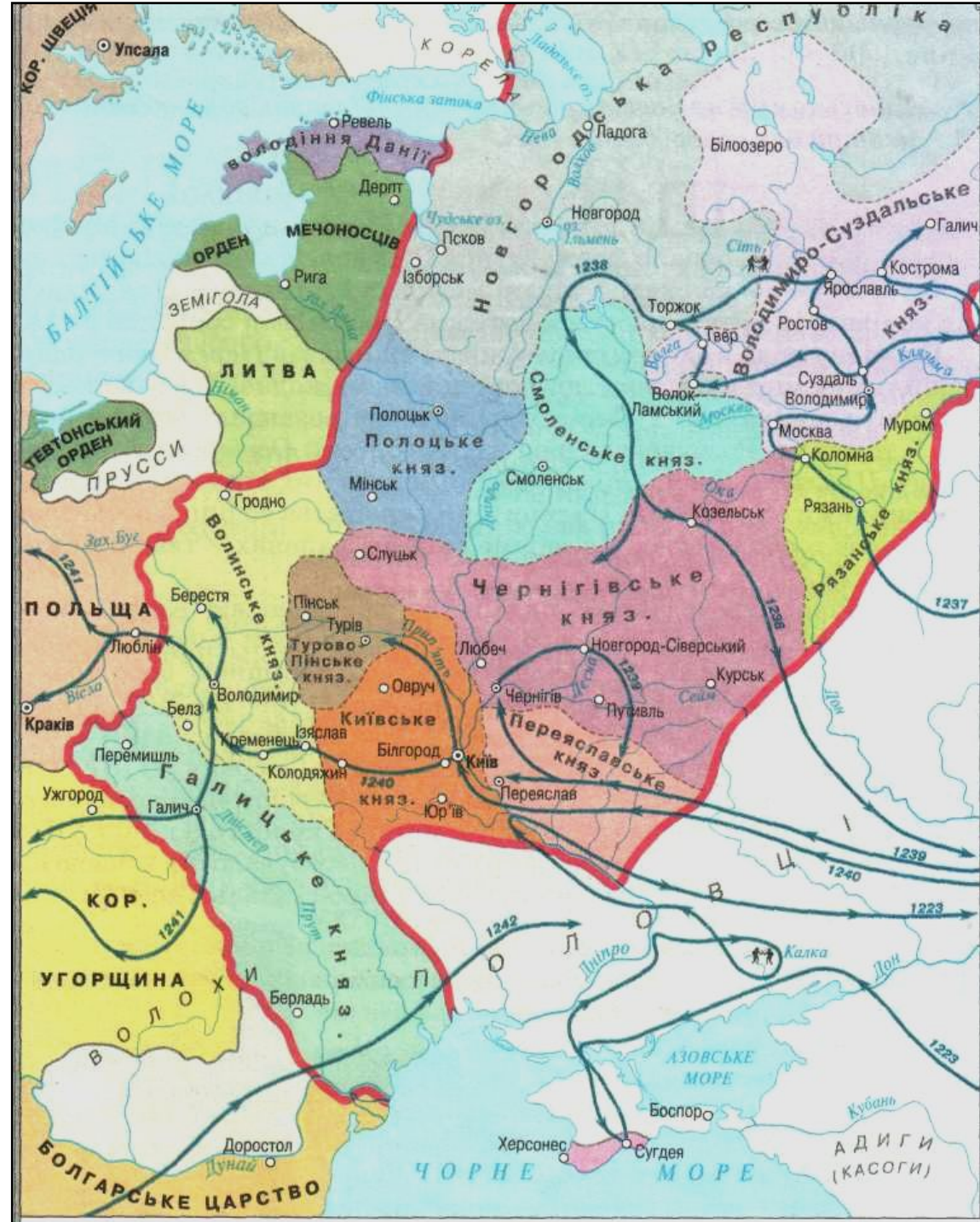
У 1178 р. князівство перейшло до **ІГОРЯ СВЯТОСЛАВИЧА**, який розгромив половецьких ханів Кончака і Кобяка.

У 1185 р. Ігор зазнав від половців нищівної поразки і потрапив у полон. Цей похід оспіваний у «СЛОВІ О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ».

ГАЛИЦЬКЕ КНЯЗІВСТВО

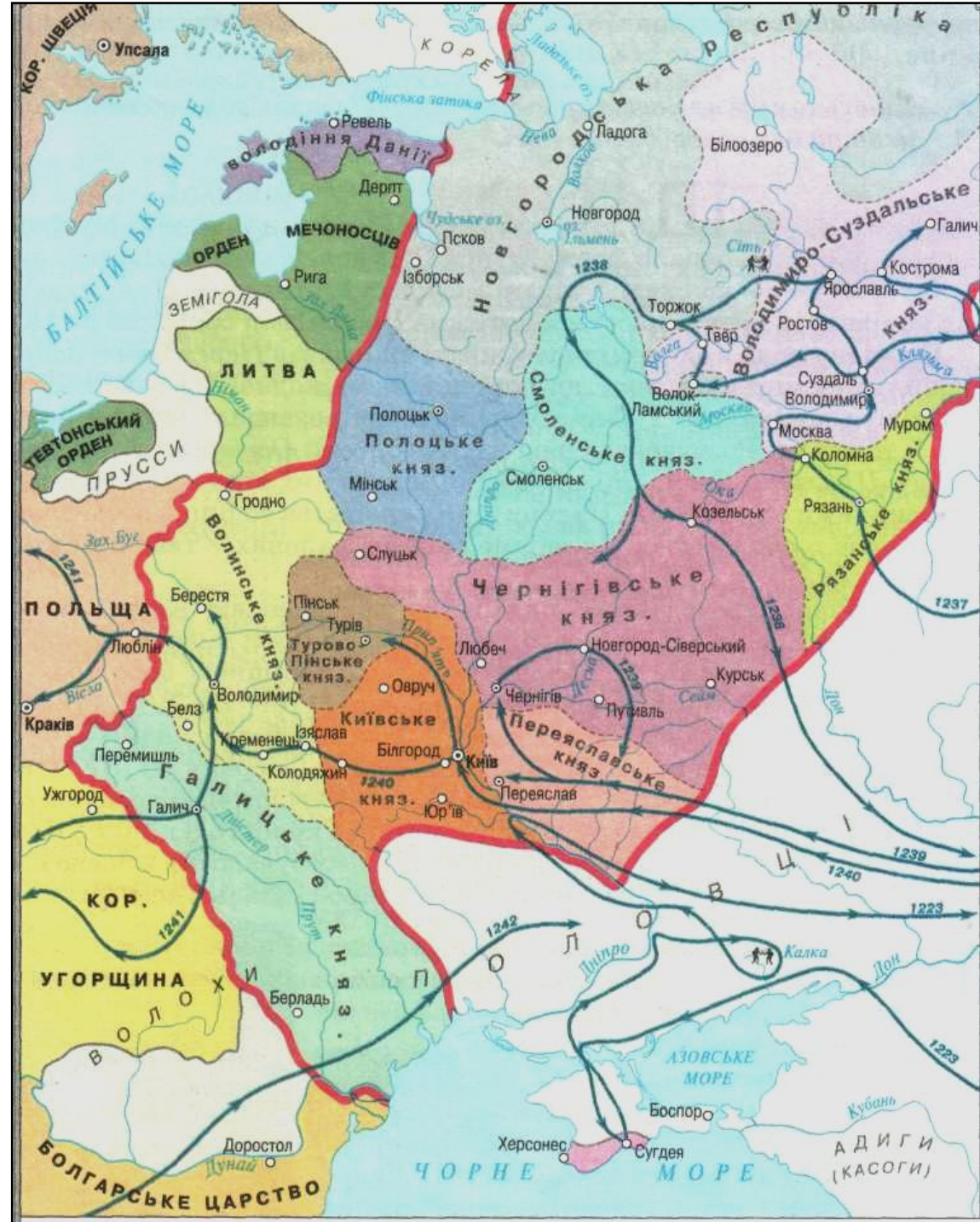
- Син Володаря – **ВОЛОДИМИРКО** (1124 – 1152 рр.) **об'єднав** Галицьку землю (1141 р.). СТОЛИЦЕЮ у 1141 р. став **Галич**.
- **Найбільшій** могутності Галицьке князівство досягло за князювання сина Володимирка **ЯРОСЛАВА ОСМОМИСЛА** (1152 – 1187 рр).
- Ярослав в значній мірі залежав від **БОЯР**.
- Галицькі бояри були найбільш свавільними, багатими і могутніми на

ВОЛИНСЬКЕ КНЯЗІВСТВО

- Волинський князь РОМАН МСТИСЛАВИЧ (1170 – 1205)
- 1199 р. РОМАНУ МСТИСЛАВИЧУ вдалося вперше об'єднати Волинську і Галицьку землі.
- Так утворилося ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКЕ КНЯЗІВСТВО.

РОМАН МСТИСЛАВИЧ

Внутрішня політика:

У **ВНУТРІШНІЙ ПОЛІТИЦІ** рішуче боровся з боярством.
Вже в 1202 р. він **оволодіває КИЄВОМ** і стає великим князем

Галицько-Волинський літопис саме Романа Мстиславича вперше називає «САМОДЕРЖЦЕМ ВСЕЇ РУСІ».

РОМАН МСТИСЛАВИЧ

Зовнішня політика:

Переможні походи Романа до **половецького степу** (два) принесли йому гучну славу на Русі й у середньовічному світі.

Переможні походи **проти Литви та Польщі** підняли авторитет Романа та посилили його вплив на Русі.

1204 р. уклав союзну угоду з Угорщиною та Польщею.

У **1205 р.** він трагічно **ЗАГИНУВ** поблизу польського містечка **Завихвоста** під битви.

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКЕ КНЯЗІВСТВО

- В 1213 р. провідник БОЯРСТВА ВОЛОДИСЛАВ КОРМИЛЬЧИЧ проголосив себе галицьким князем. Цей факт єдиного в руській історії заволодіння боярином князівським престолом
- У другій половині XIV ст.. претендували на спадщину Галицько-Волинської держави сусідні країни – ПОЛЬЩА, ЛИТВА, УГОРЩИНА.
- 1238 р. Данило увійшов до ГАЛИЧА й утвердився у ньому

ДАНИЛО ГАЛИЦЬКИЙ (1238 – 1264 рр.)

- 1238 р. – Битва з Тевтонським орденом (Хрестоносцями)
- Столицею своєї держави Данило зробив місто **ХОЛМ**.
- Пізніше, у 1256 р. на честь одного з своїх синів, він заклав м. **ЛЬВІВ**.
- 1245 р. Данило одержав **перемогу під м. ЯРОСЛАВЛЕМ** над об'єднаними військами Угорщини, Польщі, Ростислава Чернігівського та галицьких бояр.
- У тому ж 1245 р. князь змушений їхати до **Золотої Орди**, щоб одержати ярлик на управління землями.

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

- Активно укріплялися старі міста та зводилися фортеці **нового типу**, розташовані на горбах і з кам'яними стінами.
- **реорганізація війська**: було сформовано піхоту, переозброєно кінноту.
- **розвивалися ремесла**.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СФЕРА:

- Намагається створити антиординську коаліцію.
- Князь не тільки примирюється , а й налагоджує союзницькі відносини зі своїми колишніми ворогами – Польщею, Угорщиною та Литвою.

Коронація Данила:

У 1253 р. в місто **ДОРОГОЧИНІ** відбувається його коронація (Данило став першим українським королем).

ЦИТАТА: «У той же час папа прислав послів достойних, що принесли Данилові вінець, і скіпетр, і корону, які означають королівський сан...».

Останні роки життя:

- Наприкінці **1254** р. Данило Галицький перейшов у наступ проти військ **КУРЕМСИ**, який намагався окупувати галицьке Пониззя.
- Змінивши слабкого Куремсу на досвідченого **БУРУНДАЯ**, Орда розпочинає **1258** р. новий масований наступ.
- **1264** р. помирає князь Данило.
- Після смерті Данила Галицького князівство знову втрачає свою **єдність**: його землі поділено між трьома нащадками князя – Левом, Мстиславом і Шварно.

НАСТУПНИКИ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

- **ВАСИЛЬКО РОМАНОВИЧ** (1264 – 1270)
- **ЛЕВ І ДАНИЛОВИЧ** (1270 – 1301)
- **ЮРІЙ І ЛЬВОВИЧ** (1301 – 1315):
відновилася єдність Галицько-Волинської держави. Він, як і Данило, прийняв **королівський титул – «КОРОЛЬ РУСІ».**
- **АНДРІЙ ТА ЛЕВ** (1315 – 1323):

ЮРІЙ ІІ БОЛЕСЛАВ (1325 – 1340)

1. проводив самостійну від бояр внутрішню і зовнішню політику;
  2. здійснював прозахідну політику: сприяв переселенню німців і поляків в українські землі;
  3. лояльно ставився до католицизму і його поширення в князівстві.
- 1340 р. був отруєний боярами.**
- У 1387 р. Галицько-Волинська держава припинила своє існування.**

БОРОТЬБА РУСИ ПРОТИ МОНГОЛО-ТАТАРСЬКОЇ НАВАЛИ

- У 1223 р. (31 травня) на річці **КАЛЦІ** відбувається перша битва монголо-татарських військ з руськими дружинами Руські князі виступили у союзі з половцями.
- Руські війська зазнали поразки: загинуло 6 князів та 9/10 руських воїнів.
- 1239 р. татари зруйнували **ПЕРЕЯСЛАВЩИНУ**, **ЧЕРНІГІВЩИНУ** і 6 грудня 1240 р. після жорстокої облоги здобули **КИЇВ** (хан **БАТИЙ**), який **боронив воєвода** галицький, намісник Данила Галицького князь **Дмитро**.
- 1241 р. кочівники пройшли вогнем і мечем **ГАЛИЦЬКІ ТА ВОЛИНСЬКІ** землі.
- Найбільшого спустошення від монголів зазнали Київська, Переяславська й Чернігівська землі.

ЗОЛОТООРДИНСЬКЕ ІГО ВИЯВИЛОСЯ насамперед у трьох сферах:

1. Економічній: система податей і повинностей-данина. Податками монголо-татари не обкладали лише руське духовенство.

2. Політичній (затвердження Ордою князів на столах та видача нею ЯРЛИКІВ на управління землями).

3. Військовій (обов'язок словенських князівств делегувати своїх воїнів до монгольського війська та брати участь у його воєнних походах).

НАСЛІДКИ ЗОЛОТООРДИНСЬКОГО ПАНУВАННЯ

1. Руйнація та падіння ролі міст.
2. Занепад ремесла і торгівлі.
3. Демографічні втрати.
4. Знищення значної частини феодальної еліти.
5. Послаблення Русі (Польща, Литва, Угорщина розділили українські землі).
6. Відставання Русі в своєму розвитку від Західної Європи.

ТЕСТИ!!!

